

Nyhedsbrev nr. 24

06-05-2021

Præcisering af beskrivelsen af retsstillingen for embedsfolks rettigheder og pligter i området for bl.a. "ulovlige" tjenestebefalinger

På baggrund af henvendelser til kommissionen kan kommissionen konstatere, at bl.a. beretningens bind 6, kapitel 11, afsnit 11.4 (navnlig side 3528-3529), kan forstås således, at kommissionen ved sin beskrivelse af retsstillingen har ændret rækkevidden af embedsværkets lydighedspligt i området for tjenestebefalinger, som er ulovlige, men ikke klart ulovlige.

Det har ikke været kommissionens hensigt.

Henset til sagens temaer har kommissionen haft fokus på at beskrive lydighedspligten i forhold til klart ulovlige ordrer samt sondringen mellem det klart ulovlige og ulovlige område. Kommissionens beskrivelse af embedsværkets rettigheder og pligter ved ulovlige (men ikke klart ulovlige) ordrer fremstår imidlertid mere unuanceret, end det har været hensigten.

Kommissionen har på side 3528 i beretningen anført følgende:

"Fastholdes en tjenestebefaling, der er ulovlig uden at være klart ulovlig, uagtet at embedsmanden har advaret den overordnede/ministeren, skal embedsmanden efter almindelig opfattelse adlyde. Lydighedsforpligtelsen følger her af ledelsesretten og instruktionsbeføjelsen. I denne situation, hvor der kan være berettiget tvivl om tjenestebefalingens lovlighed, har hensynet til den overordnede bestemmelsesret overvægt i forhold til kravet om lovmæssig forvaltning."

Det burde i tilknytning hertil have fremgået tydeligt, at en embedsmand i de tilfælde, hvor der ikke foreligger en klar ulovlighed, men hvor der er en *stærk begrundelse* for at mene, at noget er ulovligt eller i strid med sandhedspligten, har *ret* til at sige fra i situationen. Der er med andre ord et "rum" mellem ordrer, hvor der kan være en vis tvivl om lovligheden heraf, og ordrer, hvor der er et sikkert retskildemæssigt grundlag for at anse denne for ulovlig (såkaldte klart ulovlige ordrer). Der kan således opstå situationer, hvor embedsmanden – afhængig af styrken af den tvivl, der kan rejses om ordrens lovlighed – i tillæg til sin advarselspligt har en ret (men ikke en pligt) til at sige fra. Det samme gør sig gældende ved videregivelse af urigtige eller vildledende oplysninger. Det er også den retsopfattelse, som er kommet til udtryk i Kodex VII, og som Jens Peter Christensen giver udtryk for i Undersøgelseskommissioner, Embedsmandsansvaret & Folketingets Rolle, 1. udgave, 2002, side 325-326. Kommissionen deler til fulde denne opfattelse.

Kommissionen har på denne baggrund udarbejdet en præcisering til bind 6.

Præciseringen skal alene tjene til at belyse de generelle forhold vedrørende embedsværkets pligter og har ikke nogen betydning for kommissionens vurderinger.